

tem se bo še le lepota slovenskiga narečja práv razvila in razodéla; — naj ga nihče ne imenuje podnarečja: déblo je, in ne véja; je jédro, in ne pužina ali pa lupina; je samolastna in blaga (zlahna) ruda, ki se nikakor ne smé s čim drugim stopiti in zgubiti. Naših južnih bratov narečje ima veliko medú, pa premalo pôpra; je sicer pripravno za govorništvo, pa pripravniši za petje; naše ima obojiga v pravni priméri; rezno teče v govorístvu, kakor bistra Sava; prijazno v pesmi na uho doní, kakor zvonov trijančanje po Slovenskim; naglás na predzadnjim zlogu mu daje veličanstvo v slovesnim govoru, njegov premik pa svobodo v petji, in lahkoto v poménku. Vse soglasnice so v besedah lepo zverstene, se lahko in gladko, pa vender razločno in krepko izgovarjajo: ne slišiš ne neprijetniga *pf*, ne zmlinčeniga ogerskiga *gy* iz slovensko govorečih ust; ob kratkim: Slovenska beseda ni divjaška ali neolikana, pa tudi ne otročja, ali premeška; ona je postavna in možka, kakor je Slovenec. Ona zasluži, de se ji med družimi omikanimi jeziki vredin prostor da, kakoršniga je že davnej zaslužila. — S tem pa nočemo nobeniga jezika prezirati, in nobeniga naróda zaničevati; to se Slovencu ne spodóbi. Svét je velika hiša, in vsi naródi v tem poslopji so si bratje; le tedaj je njegoviga Stvarnika visóki namen doséžen, kader bratje v edinosti med seboj živé. — Bolje preudariti, kakó in kedaj naj bi se slovenska beseda v šole spravila, je dobro, tudi zgled svojih slovanskih bratov pred očmi imeti; torej bravam damo predlog, ki ga je gosp. Vocel 3. rožnika v Pragi zbranimu narodnimu odboru bral, in je vsim pričujočim všeč bil. Vediti je pa treba, de ondi je nekoliko drugači, kot pri nas, kér ima česka dežela (tudi po kmetih) némških prebivavcov veliko; torej se je ravnalo, kakó bi obá jezika enake pravice imela. Poglavitne ločine predloga so tedaj te: „Male šole (trivialky) česke v českih, nemške v nemških krajih. V normalnih šolah v českih krajih česko učenje, v četertim klasu pa učenje nemškiga jezika kakor snovina ali predmet (Gegenstand) — to je tako, de se ga vsak lahko naučí; v nemških krajih nemško učenje, v četertim klasu pa nauk českiga jezika. Ravno tako v gimnazijih (latinskih šolah) naj se v českih krajih učé vse snovine (materije) s českim jezikom, v nemških z nemškim; na unih pa tudi nemška beseda in slovstvo, in na tih česka beseda in slovstvo kakor odločene ali dolžnostne snovine (obligatni predmet) v vsih ločinah ali klasih. V vesoljnišu ali vseučilišu je svoboda učenja, torej tudi svoboda besede, v kateri kdo če učiti; vender se morata za snovine, ki so pripisane stanovitnemu spraševanju, po dva profesorja postaviti, de bo eden učil (prednošal) česko, drugi nemško. Učenje česke besede v četertim klasu po nemških krajih naj se začne berž od podzimka 1848. léta; tako tudi po nemških gimnazijih; učenje snovin (prednášení predmetů) v českih šolah s českim jezikom pa naj se precej začne le v trivialnih šolah; in v pervih tréh klasih normalnih šol; k létu še le v četertim klasu; po gimnazijih še le čez dve léti. Vender se mora ti dvé léti česka slovnica in česki zlog v vsih gimnazijalnih ločinah kakor vstanovljena ali redna snovina (redni predmet) učiti, de se česka mladina v materni, dosihmal zanemarjeni besedi, uterdi, in de bodo tačas šolske bukve spisane“. —

Podkorenčan.

Hvala komur hvala gré!

Zavoljo vojske na Laškim, ktera toliko vojakov potrebuje, je letas po Cesarskih deželah velika vojaška nabéra ali rekrutirenga. Tudi Krajnska dežela ima veliko vojakov dati, in z veseljem jo rečemo, de tudi naši fantje po kmetih in mestih radovoljno Cesarjev

glas poslušajo in brez opornosti k orožju skup vréjo. Nekteri Štajarci se sicer zlo s tem bahajo, de bo ob kratkim iz Štajarskiga 1200 prostovoljnikov (Freiwillige) na Laško odrinilo; tega sicer od Krajnske dežele ne moremo reči, zato ker ni nihče prostovoljne armade skupej poklical — to pa moramo povedati, de naša majhna deželica ima toliko čverstih korenjakov, de sama celi regiment čez in čez dopolni (ki je tedej po pravici domorodni regiment imenovati), in de še da čez 200 mož Štajarskimu in Koroškemu regimentu (Piretovimu in Prohaskatovimu), ki nista v stanu iz svojih ljudi regiment si napraviti; razun tega je veliko veliko Krajncov pri konjikih (Turjaških kirasirjih in Boineburških dragonarjih), pri topništvu (artilérii), pri strelecih (jagrih), sapérjih in pionirjih. Pač res je tedej, kar je unidan v gosp. Poženčanovi pesmi veseli fant pel:

„Če nisim za vojsko
Kdo drugi pa bo?“

Sicer pa pokoršina fantov do Cesarjeviga poklica v vojaški stan tudi očitno kaže in poterdi, de veči del našiga ljudstva se obnaša, kakor se spodobi in kakor je práv, — in de je le povsod nekež podpihovavcov, ki poštenim glave mešajo!

S.

Odgovor.

Ko ste me v Novicah opominjali, de bi svoj pravopis zapustil in Vašiga v slovoslovje vpeljal, je treba, de me kdo svojoglavnosti ne obdolži, tudi očitno odgovoriti in povedati, de bi to ne bilo práv, in zakaj de ne. Vém, de dobro mislite in želite, de bi bilo Slovencem z edinostjo v pisanji pomagano; tudi jez to serčno želim; ali tega mi ne bote odrekli, de tako reč, ki ima velike nasledke, je treba od vsih strani poglédati in potem soditi, kaj je storiti, de bo práv. Pa porečete: „edinost slabim stvarém moč daje, — edinosti nam je treba“. Res je, de edinost veliko veljá, pa je tudi gotovo, de se kesá, kdor na samo edinost gleda in svojo boljši reč za slabji zaménja; boljši je ločitev kot zgubitev.

Ali bi bilo s tem komu kaj pomagano, ko bi se Vaš pravopis v slovoslovje vpeljal? Vsak slovoslovec ga že tako zna, če le Vaše Novice enkrat prav pogleda. Taciga slovoslovca pa, Vam stavim, če hočete in kolikor hočete, ni med nami, de bi Vaših Novic, ki nam toliko lepiga in dobriga povedó, še ne bil pogledal. Slovoslovec pervinske in nadelinske sestave slovensčine si prisvojivši bo vse navadne beséde gladko bral, bodo naj mu pisane po Vaše ali po moje. Pri nenavadnih besedah pa po Vaše pisanih se bo velikrat opotikal, in bodi si Vašiga pravopisa tudi še tako vaje, vender velikrat ne bo vedil, kako besédo izreči, ker imate v samoglasnikih premalo razločka.

Slovenski jezik hočete v kancelije vpeljati, — prav je to, ali ste pa tudi premislili, kako bote po Svojim pravopisu primke, imena vasí in sosésk in marsiktere druge neznane beséde pisali, de jih bote mogli prav brati, de bi jih ljudjé razuméli in se Vam ne smejali? — To je po Vašim pravopisu velikokrat clo nemogoče; postavim: možu je primék Podpéžnik; bolj razločno ga ne morete pisati, in iz tega pisanja ne morete vediti, de se mora é izreči ne le visoko in zatégnjeno, ampak tudi z zaglasnim *i* (hoch, gedehnt mit nachklingendem *i*), tudi se ne more iz tega véditi, de je v zadnjim onemljen ali pogoltnjen *i* (stummes *i*). Vsakteri ga tako izreče, kakor sim tukaj povédal, le sam gospod ga iz pisma ne bo mogel prav brati, ker po Vašim pravopisu praviga izreka ni mogoče naznaniti. Moj pravopis pa vse to na tanjko razločí. Kar sim v starih bukvah bral (bodi to memo gredé rečeno), de se je pri naših nekdanjih prednikih od možá ločena žena „podpéga“ imenovala, nič več ne dvomim, de so od